

ČÁST PRVNÍ

Události před cestou do Kostnice

[1] CO SE DÁLO V PRAZE

Léta Páně 1414 nejjasnější kníže a pán, pan Zikmund, římský a uherský král atd., když spolu s papežem Janem XXIII. vyhlásil a poručil rozhlásiti konání obecného sněmu v Kostnici]¹ v krajinách švábských, poslal z Lombardie jisté urozené pány z Čech, své rádce a dvořany,]² uloživ jim, aby ráčili přivésti jeho královským jménem mistra Jana z Husince, hotového bakaláře svaté teologie, a ubezpečiti ho jeho ochranným průvodním listem a jménem, aby sám přišel do Kostnice na řečený obecný koncil, pro odstranění nepříznivé špatné pověsti jak své, tak také Českého království, že mu také chce poslati svůj zvláštní ochranný průvodní list,]³ aby mohl svobodně přijíti do Kostnice a nazpět se vrátiti do Čech, a slíbil, že ho zároveň vezme také do obrany a záštity své a Svaté říše. Proto mu potom poslal naproti ten ochranný průvodní list, dvojmo napsaný, i latinsky i německy, jehož znění latinsky následuje v tato slova:

„Zikmund, z boží milosti římský král, vždy rozmnožitel říše, a uherský, dalmatský, charvátský atd. král, všem i jednotlivým knížatům, církevním i světským, vévodům, markrabím, hrabatům, pánům, šlechticům, předákům, ministeriálům, rytířům, panošům, hejtmanům, vrchnostem, správcům, představeným, celníkům, výběrcím a všechněm úředníkům, obcím měst, městeček, vesnic a míst a jejich správcům i ostatním našim a Svaté říše poddaným a věrným, k nimž tento list dojde, královskou milost a všechno dobré.

Velební, osvícení, urození a věrní milí!
Ctihodného mistra Jana Husa, hotového bakaláře svaté teologie a mistra umění, ukazatele tohoto listu, který co nejdříve přijde z Království českého na obecný koncil, konaný v Kostnici, kterého jsme i my přijali do naší a Svaté říše obrany a záštity, všem vám a každému zvláště s plnou přízní doporučujeme žádající, abyste ho, až k vám přijde, s pocitem povinnosti ráčili laskavě přijmouti, vlídně s ním zacházeli a v tom, co se týká rychlosti a bezpečnosti jeho cesty, jak po zemi, tak po vodě, ukázali mu pomocnou a nezištnou ochotu, jakož i abyste ho nechali svobodně se služebníky, koňmi, zavazadly a výstrojí a jinými jeho jednotlivými věcmi přes všechny cesty, přístavy, mosty, země, panství, okresy, pravomoci, města, městečka, hrady, vesnice a kterákoli jiná vaše místa bez jakéhokoli placení dávek, mytného, celného, poplatku a jiného každého břemene poplatku beze vší překážky jíti, státi, meškati a vrátiti se a abyste se mu a jeho lidem, když bude potřebí,

24

25

s pocitem povinnosti ráčili postarati o bezpečný a ochranný průvod ke cti a vážnosti naší královské Výsosti.

Dáno ve Špýru, léta Páně 1414, 18. dne října, roku království našich uherského atd. třicátého třetího, římského pak pátého.

Na rozkaz pana krále

Michal z Přestanova, kanovník vratislavský.“

A mistr Jan Hus, vida a slyše tolik takových slibů a druhů ubezpečení, odepsal králi, že rozhodně chce přijíti na řečený koncil.]⁴ A před odchodem z Prahy napsal před dosti mnohými dny své veřejné ohlášky latinsky, česky a německy, jež několikrát poručil přibíti na dveře kostelů katedrálních, farních, klášterů čili monastýrů i na jiných četných místech, oznamuje, jak sám chce jíti do Kostnice a jest »hotov tam komukoli vydati veřejný počet ze své víry«. A ví-li někdo na něho nějaký blud nebo kacířství, aby se přichystal tam přijíti vytknouti mu to. Jeho znění následuje v tato slova:

„Mistr Jan z Husince, hotový bakalář svaté teologie, chce se dostaviti před veledůstojného otce, pana Konráda, arcibiskupa pražského, legáta Apoštolské stolice, v nejbližším svolání prelátů a kněžstva Království českého, »hotov vždy vyhověti každému na jeho žádost vydati počet z víry a naděje, kterou má« [1. Petr 3, 15—16], a aby viděl a slyšel všechny i každého zvláště, kdož budou chtíti přičítati mu zatvrzelost v bludu nebo jakékoli kacířství, aby se tam zapsali podle požadavku zákona božího a práva, jestliže na něho řádně nedokáží zatvrzelost v bludu nebo kacířství, k trestu pokuty. A těm všem chce před řečeným panem arcibiskupem a preláty a také na nejbližším sněmu kostnickém a podle dekretů svatých Otců a kánonů v jménu Kristově dokázati svou nevinu.

Dáno v neděli nejbližší po svátku svatého Bartoloměje.“ [26. srpna 1414]

Následuje česky:

„Já mistr Jan z Husince všemu Království českému ohlašuji, že jsem hotov státi na dvoře kněze arcibiskupově o ta všechna nařčení, jimiž jsem nařčen křivě i naříkán, a to v nejbližším kněžstva svolání. Protož poněvadž mě v mnohých koutech jako kacíře urážejí proti spravedlnosti a právu, najevo před knězem arcibiskupem vystupte ti a povězte na mě beze strachu, které jste ode mne slychali kacířství; a budu-li shledán v kterém bludu anebo v kterém kacířství, neodmlouvám jako bludný, jako kacíř utrpěti; pakliž se k tomu žádný svobodně nedostaví, jenž by toho chtěl na mě věsti, tehdyž opět všemu království oznamuji, že chci se k vyšetření své pravdy v Kostnici na obecném sboru a na prohlášeném postavití, bude-li tu papež, před papežem a před toho sboru duchovenstvem.

A ví-li kdo na mě co bludného anebo co kacířského, chystej se tam, abys to vedl jménem svým před prohlášeným sborem: a já za svou pravdu

zjevně jako kněz a sám se hlasitě oznamuje lidu ve všech městech, nena-
lezl jsem zjevného nepřítele, aniž bych jich měl mnoho v Konstanci,
kdyby české kněžstvo, které žebrá po obrocích a po lakomství, lidi na
cestách nesvádělo.

A doufám v milosrdného Spasitele i ve vaši modlitbu, žet vytrvám
v pravdě boží až do smrti.

Vězte, žet pro mě nikdež služby nestavili, ani v Konstanci, v níž
sám papež za mne sloužil.]⁵⁵[

Budtež Pánu Bohu poručeni, milosrdnému Ježíšovi, Bohu pravému,
synu čisté Panny Marie, jenž nás svou ukrutnou a ohavnou smrtí vy-
koupil bez našeho zasloužení od muk věčných, od moci ďablový a od
hříchu.

Psán list v Konstanci na den svatého Othmara [16. listopadu]
dobrého sluhý Pána našeho Jezu Krista, jenž jest požehnaný na věky.
Amen.

Mistr Jan Hus, kněz a sluha boží v naději.

ČÁST DRUHÁ

O Husově uvěznění

[1] HUS ZATČEN

Když pak řečený mistr Jan Hus pobýval v Kostnici asi půl čtvrté neděle,
povídalo se po městě, že byl mistr Hus vyvezen z města na voze, na
němž se vozilo seno, ale nebyla to pravda. Bylo to totiž takto: čeledíno-
vé, kteří jezdili s řečeným vozem pro seno a nesundali z vozu plachtu
neboli příkrývku (obecně »šperloch«), ale teprve po dvou nebo třech
jízďách ji sňali a bez toho přikrytí opět seno vezli. Z toho tehdy někteří
se domýšleli nebo se povídalo, že mistr Hus byl již z města v senu vy-
vezen a tak že vyvázl v senu a ven byl vyvezen; ale vpravdě ani žádná
zmínka o té věci nikdy nebyla, tak jak bylo později a již jest zjevno.
Kdyby byl vyvázl, nikdy by nebyl býval zatčen a pouty spoután, ani na
konec od nich odsouzen.

A potom ve středu, totiž po Kateřině [28. listopadu], kardinálové,
kteří tehdy byli v Kostnici,]¹[poštvání řečenými jeho protivníky,
totiž Pálčem a Michalem de Causis, poslali dva biskupy, totiž augspur-
ského]²[a tridentského,]³[purkmistra města Kostnice]⁴[a jaké-
hosi rytíře Hanse von Boden do bytu mistra Husa. Ti když přišli v ho-
dinu obědní, řekli panu Janovi z Chlumu, že přicházejí od kardinálů
a z rozkazu papežova k mistru Janu Husovi, a jakož si dříve žádal s nimi

mluviti, že již jsou ochotni ho vyslechnout. A pan Jan z Chlumu nejdříve vstav, mluvil s nimi velmi zlostně řka: „Víte-li, důstojní otcové, kterak a jakým způsobem sem přišel mistr Jan Hus? Pakli to nevíte, hle, já vám to povím: když jsme byli my, totiž já a pan Václav z Leštna, ve Friaulsku s našim panem císařem]⁵[a měli jsme v úmyslu vrátiti se do našeho království nebo země, on nám tehdy nařídil, abychom mistra Jana ujistili jeho ochranným průvodním listem, a tak aby přišel k tomuto koncilu. Pročež vězte to, abyste vy nečinili nic proti cti našeho pána.“ A purkmistrovi řekl německy: „Vy vězte, že kdyby ďábel přišel k projednávání své pře, musel by býti pravdivě slyšen.“ Nadto řekl pan Jan jim, biskupům: „Pan král sám pravil ještě dále: A jestliže mistr Hus bude souhlasit jít s vámi do Kostnice, tehdy mu povězte, aby o oné věci nic nemluvil, leč v mé přítomnosti, až já s pomocí boží přijdu do Kostnice.“ Když to uslyšeli všichni, kdož přišli, že jim tak urputným způsobem odpovídal, pravili, a zvláště tridentský či trientský biskup: „Pane Jene, přišli jsme pouze pro lepší pokoj, aby nevznikl rozruch.“

A mistr Jan Hus, povstav od stolu — a jehož, jak myslím, žádný z biskupů dosud neznal — odpověděl: „Já jsem sem nepřišel toliko ke kardinálům a nikdy jsem si nepřál mluvit s nimi zvláště, nýbrž jsem přišel k celému koncilu a tam promluví, co Bůh dá a na co budu dotázán; ale přece na žádost pánů kardinálů jsem ochoten hned k nim přijít, a budou-li se mne na něco tázati, doufám, že spíše chci volit smrt, než bych zapřel pravdu z Písem nebo jinak mnou poznanou.“

A řečení biskupové a jiní, kteří přišli k mistru Janu Husovi za oné přátelské rozmluvy, v které jeho, mistra Husa, přátelsky žádali, aby přišel k řečeným kardinálům, že chtí s ním mluvit, obklíčili dům příbytku mistra Husa a několik jiných sousedních kolem dokola žoldněří z řečené obce. A když Mistr sestupoval, vyšla vstříc domácí, s kterou se loučil slovy: „Žehnej ti Bůh!“ a ona plačíc mu odpověděla. I titíž biskupové, jak říkali někteří, když sestupovali, řekli: „Již více nebudeš konati služby nebo mši.“ A vystoupiv na jakéhosi koníčka, jel s řečenými posly a s řečeným panem Janem z Chlumu, svým průvodcem, do paláce papežova a ke kardinálům.

[2] P R V N Í V Ý S L E C H

A když přišel ke kardinálům a pozdravil je, řekli mu: „Mistře Jene, mnoho podivného se o vás povídá, že jste držel a rozséval mnoho bludů v Království českém; a proto jsme vás dali povolati, chtíce s vámi mluvit, je-li tomu tak.“ A on odpověděl: „Nejdůstojnější otče, nechť ví Vaše Otcovství, že dříve než bych chtěl držeti jediný blud, chtěl bych spíše zemřít. A hle, svobodně jsem přišel sem k tomuto svatému koncilu, a budu-li poučen, že jsem někde bloudil, jsem hotov pokorně se dáti opraviti a polepsiti.“ A kardinálové pravili: „A zajisté toto jsou dobrá slova.“ A po této řeči odešli domů, nechavše tam mistra pod stráží žoldněřů. A pan Jan zůstal s ním.

Zatím nařídili jakémusi bratrovi z řádu menších bratří, jménem

Část Starého a Nového
Města pražského.
Rytina J. Sadelera z r. 1606.

málo tehdy v slyšení uvedli, vybírajíce předkládali pouze body, které byly pobuřující.

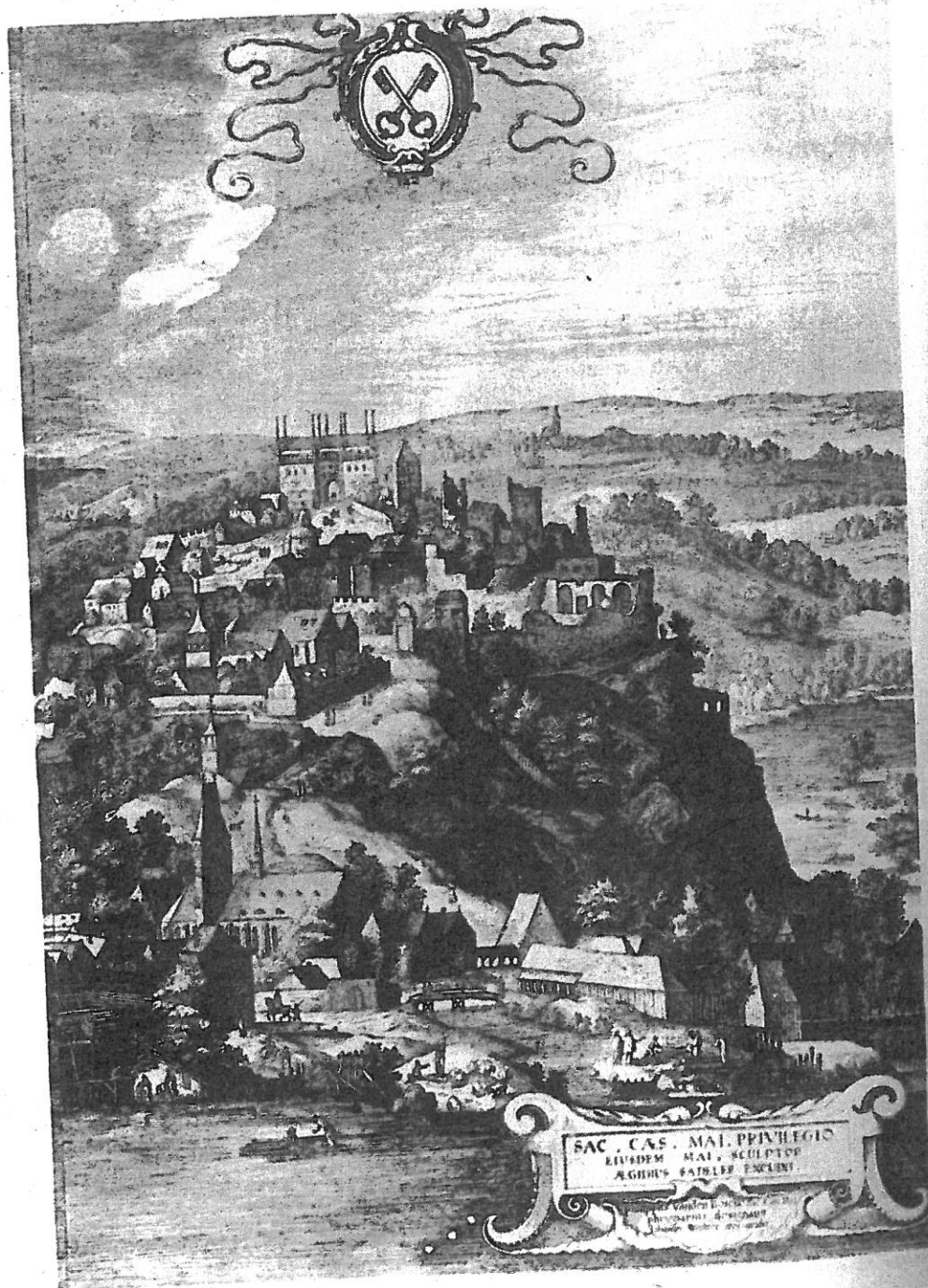
[3] ČLÁNKY VYBRANÉ Z TRAKTÁTU
„PROTI MISTRU ŠTĚPÁNU PÁLČOVI“,
ALE JEST OPRAVDU ŘÍDKÝ

1] Jestliže papež, biskup nebo prelát jest v smrtelném hříchu, tehdy není papežem, biskupem ani prelátem.

130

131

Vyšehrad.
Rytina J. Sadelera z r. 1606.

pracuje," a to se široce v textu dokazuje výroky svatých již uvedených. A když byl skončen tento článek, tehdy mistr pravil: „Ano, kdo jest v smrtelném hříchu, není hodně králem před Bohem, jak jest zřejmé z 1. Královské 15, [23], kde pravil Hospodin skrze proroka Samuela k Saulovi, který měl zabít Amalecha, a neučinil to: »Protože jsi zavrhl řeč moji, abys nezabíjel Amalecha, zavrhnu i já tebe, abys nebyl králem.«“ Zatím se však uherský král Zimund nahnul z okna refektáře, proto-

že toto slyšení bylo v klášteře u menších bratří, vstav a mluvě a vyprávěje falckraběti rýnskému a purkrabímu norimberskému,]¹⁰[že v celém křesťanství není většího kacíře než tenhle, při čemž ukázal na mistra Jana Husa. Když pak M. Jan Hus uváděl o králi a o Saulovi to, co jest napřed řečeno, křičeli preláti řkouce: „Zavolejte krále!“ Když však král neslyšel pro to, co bylo napřed uvedeno, co vyprávěl oknem knížatům o mistru Janovi, proto předsedové volali na ty, kteří byli blíže králi: „Zatahejte ho, krále, aby poslouchal, protože se tento dotýká jeho.“ A dali mistru Janu Husovi opakovati touž věc. A když skončil a hraničil, řekl král Zikmund: „Jene Huse, nikdo nežije bez hříchu.“ A kardinál cambraiský pravil mistrovi, chtěje tím světské více proti němu popuditi: „Nestačilo ti, že zlehčuje stav duchovní snažil ses jej povaliti svými spisy a učením, a již chceš též povaliti stav královský a krále ze stavu jejich.“ A Pálež povstav počal uváděti nějaká práva, chtě dokázati, že i Saul byl králem a nazýval se králem, třebas mu to Hospodin řekl, a že David nedovolil, nýbrž zakázal ho zabíti, ne pro svatost života, kterou neměl, ale pro svatost pomazání. A dále, protože mistr uvedl svatého Cypriána, který praví: „Marně dostává jméno křesťana, kdo nikterak nenapodobuje Krista v mravech,“ Pálež namítaje pravil: „Hle, jak veliká pošetilost!“ A nač to uváděti k předmětu, že není-li někdo pravým křesťanem, tedy není pravým papežem, biskupem, nebo prelátem anebo králem, ježto znalci vědí, že papež, biskup, král jsou jména úřadu, křesťan však jest jméno zásluhy; a tak platí, že někdo jest pravým papežem, králem nebo biskupem, třebas není pravým křesťanem.“ A mistr Jan za maličko řekl: „Vždyť to bylo patřeno o papeži Janu XXIII., který se nyní jmenuje Baltazar Coxa, jinak Cossa, již sesazený; ten, kdyby byl býval pravým papežem, proč tedy byl sesazen?“ A král Zikmund pravil: „Ano, nedávno páni z koncilu zůstali na tom, že ten Baltazar byl pravý papež, ale pro známé své zločiny, kterými církev boží pohoršil a statky církevní promrhal, byl sesazen z papežství.“

2] Milost vyvolení jest svazek, kterým se tělo církve a kterýkoli její úd nerozlučně připojuje k samé hlavě; kap. 2, list 2.

Stojí v textu tak, jak se klade. A dokazuje se skrze apoštola k Římanům 8, [35]: »Kdo nás odloučí od lásky Kristovy, zarmoucení, aneb úzkost, nebo protivenství?« A níže pro vyvolené uzavírá řka: Řím. 8, [38—39]: »Jist jsem, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížectví, ani mocnosti, ani ctnosti, ani nastávající věci, ani budoucí, ani strach, ani vysokost, ani hlubokost, ani jiné stvoření nebude moci nás odloučiti od lásky boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, Pánu našem«. Pročež není pochyby, že úd od církve apoštol mluví za všechny údy té církve, které jsou láskou boží, jež jest milost vyvolení, s hlavou Kristem svázány: ba sama hlava praví u Jana 10, [27—28]: »Ovceť mé hlas můj slyší a já je znám a následují mne, a jáť život věčný dávám jim a nezhynouť na věky, aniž jich kdo vytrhne z ruky mé.« Ať tedy pozná vymýšleč, že spojení těla církve a Krista hlavy není tělesné, nýbrž duchovní, atd. v knize.

Po skončení toho řekl mistr: „Tak, omezíme-li pojem církve jako

pravil: „Onen můj přítel zná dobré paměti Mikuláše Faulfiše,]²⁵[který onen list přinesl s jiným, o němž nevím, kdo to byl.“ A otázali se ho Angličané, kde jest onen. A mistr řekl: „Zemřel někde, tuším, mezi Španělskem a Anglií.“ A vysmáli se mu. A Páleč řekl: „Ah, onen Faulfiš nebyl Angličan, nýbrž Čech. A hle, veledůstojní otcové, právě Faulfiš přinesl kousek kamene z náhrobku Viklefa; který potom v Praze uctívali a měli jako relikvii a do toho všeho byl tenhle Hus zasvěcen.“

Potom Angličané dali přečísti jiný list, opačný než onen, s přitištěnou pečetí kancléře oxfordského, že ne bez trpkosti v srdci oznamují, kterak učedníci a stoupenci Jana Viklefa mnoho bludů z jeho knih v Království anglickém rozseli; proto univerzita, chtějíc ono zlo předejít, určila dvanáct slavných doktorů a velikých teologů, kteří jeho knihy pečlivě prozkoumavše, vybrali z nich dvě stě šedesát článků, jež ta univerzita po předchozím pečlivém vyšetření a zralé úvaze uznala za hodny ohně, ale pro úctu k víře a tomuto svatému sboru poslala je sem do Kostnice a dodala k zatracení atd., jak jest obsaženo v řečeném listě.

Zatím když již trochu zachovávali mlčení, Páleč, povstav, a jako by již uslyšel rozhodnutí proti mistrovi, pravil: „Nejjasnější kníže a veledůstojní otcové! Já se dokládám Vaší Jasnosti a Vašich Důstojností a Boha nejprve, že při tom, v čem jsem postupoval proti němu, nečinil jsem to z nějaké zlé horlivosti nebo z nenávisti k osobě, Bůh mi jest svědek, ale pouze proto, abych dosti učinil přísaze, kterou jsem složil, poněvadž jsem doktor svaté teologie, třebaš nehodný, proto jsem to učinil.“ A Michal de Causis, který seděl před mistrem, povstav řekl: „I já podobně.“

A jim mistr odpověděl: „Stojím před soudem božím, který mne i vás spravedlivě podle zásluh bude souditi.“

A kardinál cambraiský pravil: „Zajisté mistr Štěpán velmi laskavě se choval k oněm knihám a článkům a také jiní doktoři, protože bylo mnohem více a těžších vybráno, než tyhle a než jak je oni předložili, dosud tyhle na lepší vykládali, protože ještě mnohem tíže se v knihách klade, než oni článkovali,“ atd.

Potom biskup řížský vzal mistra Husa, aby šel na místo žalární. A jej, když šel mimo, pan Jan z Chlumu pozdraviv a ruku mu podav, utěšoval. A on byl z toho velmi rád, že se za něho, již takřka od všech zavrženého, opovrženého a kaceřovaného, nestyděl a neostýchal se ho pozdraviti a veřejně mu ruku podati. A to také potom panu Janovi oznámil.

A po jeho odchodu všichni, kteří tam byli na témž místě, preláti a kardinálové, chtěli odejít a již vstali. Tehdy žoldněři, kteří vzadu hlídali, také odešli a naši se přiblížili k oknu a pan Jan z Chlumu a pan Václav z Leštna a Petr bakalář byli ještě uvnitř. Ty, jak se zda, král nezpozoroval, nýbrž domníval se, že odešli tehdy, kdy byl mistr odváděn do žaláře. A král pravil: „Veledůstojní otcové! Již jste slyšeli, že by mu také z toho mnohého, co jest v jeho knihách a k čemu se přiznal a co proti němu bylo dostatečně dokázáno, stačilo k odsouzení jedno z toho. A tedy, nebude-li chtíti ony bludy odvolati a odpřisáhnouti a proti nim

vymezovati, tehdy nechť jest upálen, nebo s ním naložte podle svých práv, jak rozumíte. A vězte, že cokoli by vám slíbil, že chce odvolati nebo že by zde odvolal, nevěřte mu, ani já bych mu nevěřil, protože, až by přišel do království a ke svým příznivcům, rozséval by ony bludy a ještě více jiných a stal by se poslední blud horším prvního. A proto zarazte mu vůbec kázání, aby více nekázal, a též, aby již nepřišel ke svým příznivcům, aby více nerozséval ony bludy. A tyto články zde zatracené pošlete do České země mému bratrovi, a bohužel, do Polska a do jiných zemí, kde již také má své skryté učedníky, a mnohé příznivce. A kteříkoli by byli shledáni, že by je drželi, aby biskupové a preláti v oněch zemích takové trestali, aby se větve spolu s kořenem vytrhaly. A ať koncil píše králům a knížatům, aby tím více byli nakloněni svým prelátům, kteří se v tomto svatém koncilu horlivě vynasnažili, aby ona kacířstva byla vykořeněna. A také víte, že jest psáno, že »na dvou nebo třech svědcích stojí každé slovo«: zde však by setina byla stačila k jeho odsouzení. A proto také učinite konec s jinými jeho tajnými žáky a příznivci, protože já chci brzy odejít. A zvláště s tím, tím“ — opakoval ono slovo „s tím“, — který jest zde vězněn.“ A oni řekli: „Jeronýmem?“ A on: „Ano, Jeronýmem.“ „S tím učiníme konec za den, to již bude lehčí, protože tento jest učitel — mínice mistra Husa — a onen, Jeroným, jeho žák.“ A král opět: „Zajisté já jsem byl ještě mladík, když tahle sekta vznikla a začala v Čechách, hle, jak velice vzrostla a se rozmnožila.“

Po skončení toho se jednotlivě od sebe z řečeného refektáře vesele rozešli.

A při každém slyšení mnoho žoldněřů s meči, luky a dlouhými sekerami, když byl mistr Jan Hus odváděn nebo uváděn, řečený refektář obkličovalo.

Toto jsme tedy zaznamenali, co jsme tam díti se viděli a také slyšeli. A jestliže jsme něco méně spořádaně položili, chceme to opravit poučení od těch, kteří tam byli také přítomni a ty věci lépe pamatují. Nezaznamenali jsme to však proto, abychom nějakou osobu tupili nebo chválili, ale prostě — Bůh jest svědek — abychom vydali svědectví pravdě a aby se pro budoucnost účinněji zacpala ústa mnohých, kteří mluví podle pouhé pověsti různé a nejisté věci o řečených slyšeních a o tom, co se tam dalo a stalo.